

EL TREBALL I LA SALUT: RISCOS LABORALS. ELS DANYS DERIVATS DEL TREBALL

El treball s'ha d'organitzar de forma que la persona tingui la possibilitat d'intervenció en el desenvolupament de les seves tasques. Un treball digne en unes condicions adequades implica la necessitat d'un treball segur que garanteixi la seguretat i la salut dels treballadors.

L'exercici d'una activitat professional suposa un esforç i una necessitat per a la majoria de la població activa disponible per treballar. La realització d'un treball suposa, com en qualsevol altra tasca, l'exposició a uns riscos, que en el món laboral, s'anomenen "professionals", i que s'han de procurar minimitzar.

Per començar parlarem de **condició de treball**, el qual ha estat definit per la llei de Prevenció de Riscos Laborals (LPRL), al seu article 4.7, com qualsevol característica del treball que pugui tenir una influència significativa en la generació de riscos per a la seguretat i la salut del treballador.

L'Institut Nacional de Seguretat i Higiene en el Treball (INSHT), descriu les condicions de treball com "el conjunt de variables que defineixen la realització d'una tasca concreta i l'entorn en que aquesta es realitza,

■ **Condició de treball**

Característica del treball que té relació amb el treballador, tingui o no influència sobre la salut.

■ **Risc**

Possibilitat que l'exposició a una condició de treball produeixi un problema de salut a un treballador exposat en un temps determinat.

■ **Factor de risc**

Condició de treball que presenta una probabilitat no nul·la de produir un problema de salut en un treballador exposat.

■ **Danys a la salut**

Es consideren danys derivats del treball: les malalties, patologies o lesions causades per l'activitat laboral.

■ **Exposició**

Circumstàncies (duració, intensitat, vies de penetració, grau de protecció col·lectiva o personal, etc.) en la qual es produeix una relació entre una condició de treball i un treballador o grup de treballadors.

■ **Dosi**

Intensitat d'una condició de treball -física, química, biològica- a la qual un treballador està exposat en unes circumstàncies determinades.





quant què aquestes variables determinaran la salut del treballador en la triple vessant (física, psíquica i social) d'acord amb l'OMS". Hi ha autors que consideren que aquesta definició és encara massa determinista i defineixen la condició de treball com "tot allò que és i gira al voltant del treball des del punt de vista de la incidència en les persones que hi treballen".

Aquesta última definició té l'avantatge d'establir una clara separació entre **condició de treball i salut**, en assenyalar que una condició de treball és qualsevol característica de treball que tingui relació amb el treballador, influeixi o no -positiva o negativament- sobre la salut del treballador.

El coneixement de les condicions de treball en cada lloc de treball és una fase prèvia per identificar els riscos professionals.

La definició del problema de salut podem assimilar-lo al terme de **danys a la salut**, que d'acord amb l'article 4.3 de la LPRL, es considera com "dany derivat del treball les malalties, patologies o lesions patides amb motiu o ocasió del treball".

Per tan podem afirmar que els **danys derivats del treball** es refereixen a aquells problemes de salut relacionats causalment amb les condicions de

treball, independentment del temps que triguin a manifestar-se: immediatament en les lesions produïdes pels accidents de treball, o més lentament en les malalties professionals relacionades amb el treball.

El treball incideix en la salut de formes diferents, bé perquè existeixen factors de riscos que poden afectar directament i de forma negativa la salut (com l'exposició a agents tòxics o perillosos), o bé perquè les noves tecnologies fan canviar les condicions perilloses que envolten el món laboral, i es fan prevaler els aspectes immaterials (humans, psicològics i organitzatius) del treball, les exposicions repetitives a baixes dosis, l'ús de noves substàncies químiques d'efectes encara no coneguts. També la dona s'incorpora al món laboral amb uns condicionaments agreujants, i no podem oblidar l'envelliment de la població treballadora.

Si bé continua essent necessària la prevenció dels riscos professionals tradicionals (plom, benzè, radiacions ionitzants, soroll); i s'han anat reconeixent altres riscos que, cada vegada més, omplen les enquestes de condicions de treball com ara: les càrregues físiques degudes als treballs repetitius i monòtons (trastorns músclesquelètics), l'eclosió de les psicopatologies, les malalties d'aparició lenta o retardada (càncer, sensibilitzacions, infeccions), els trastorns en la funció reproductiva, els efectes inespecífics per la salut, i els trastorns propis de les característiques físiques i psíquiques d'una població en procés d'envelliment.



FACTORS DE RISC QUE PODEN SER PRESENTS EN EL LLOC DE TREBALL I ELS SEUS EFECTES

Riscos derivats de les condicions de seguretat

Terra amb irregularitats o lliscant
 Zona de pas amb obstacles
 Escales sense protecció

**ACCIDENTS
 DE TREBALL**

Riscos derivats de les condicions ambientals

Soroll (sordesa professional)
 Radiacions (Afeccions oculars i altres)
 Vibracions (Afeccions dels ossos, músculs i articulacions)

**MALALTIA
 PROFESSIONAL**

Riscos derivats de l'organització del treball

Ritme de treball no adequat
 Tasques que requereixen atenció excessiva
 Treball nocturn
 Treball monòton i repetitiu

**Fatiga
 Estrès
 Pèrdua d'atenció**

**ACCIDENTS
 DE TREBALL**

Riscos derivats de la càrrega de treball

Física:
 Postura estàtica
Mental:
 Càrrega de treball, motivació

**Fatiga
 Mareig
 Dolors musculars
 Estrès
 Depressió
 Insomni**

**ACCIDENT
 INSATISFACCIÓ
 LABORAL
 ABSENTISME**

_PRINCIPIS DE L'ACCIÓ PREVENTIVA

En què consisteix la prevenció?

■ La prevenció de riscos professionals és el conjunt d'activitats o mesures adoptades o previstes en totes les fases d'activitat de l'empresa amb la finalitat d'evitar o minimitzar els riscos derivats del treball (art. 4.1 de la LPRL).

La prevenció implica, per tant, la consecució d'una protecció eficaç de la seguretat i salut dels treballadors en tots els aspectes relacionats amb el treball.

Qui està obligat a garantir les activitats o mesures preventives?

■ L'empresari està obligat a garantir les activitats o mesures preventives, d'acord amb l'art. 14.2 de la LPRL, el qual estableix que, en compliment del deure de protecció, l'empresari haurà de garantir la seguretat i la salut dels treballadors al seu servei en tots els aspectes relacionats amb el treball.

Aquest deure de protecció constitueix, aixímateix, un deure de les administracions públiques respecte al personal al seu servei. L'empresari farà totes les actuacions que siguin necessàries per tal de garantir la protecció de la seguretat i salut dels treballadors mitjançant les següents accions:

- **Avaluació de riscos**
- **Informació i formació dels treballadors**
- **Actuacions en cas d'emergències**
- **Vigilància de la salut**

■ D'aquest mandat legal es dedueix que la prevenció ha de ser una matèria integrada en la gestió global de l'empresa, amb uns objectius, planificació i organització que s'adaptin a una política preventiva eficaç.

Per la seva part el treballador ha de cooperar en l'activitat preventiva, mitjançant el compliment de les mesures de prevenció que en cada cas siguin adoptades.

Com s'integra la prevenció en l'activitat de l'empresa?

■ Tots els nivells de l'empresa han d'assumir l'obligació d'incloure la prevenció en qualsevol activitat que realitzin.



GESTIÓ DE LA PREVENCIÓ

L'acció preventiva de l'empresa suposa l'adopció de les mesures sintetitzades en el següent quadre:

Pla de prevenció

Estructura organitzativa
Definició de funcions
Recursos necessaris
Pràctiques i procediments

Estudi de condicions de treball

Identificació de riscos:
Actuar sobre les condicions de treball
Reduir els riscos quan no es puguin evitar

Planificació de l'activitat preventiva

Avaluar els riscos:
Determinar les prioritats
Definir els programes
Avaluar els programes

Contingut

Mitjans materials i humans
Definició de programes:
Emergències
Vigilància de la salut
Informació i formació dels treballadors
Coordinació

ELS PRINCIPIS DE L'ACCIÓ PREVENTIVA

La llei de prevenció estableix uns principis generals, que inspiren l'acció preventiva, en un cert ordre de prioritat. La primera exigència és evitar els riscos, i en cas que no sigui possible, avaluar-los i combatre'ls en origen.

Aquests principis són els següents:

- Evitar els riscos.
- Avaluar els riscos que no es puguin evitar.
- Combatre els riscos en el seu origen.
- Adaptar el treball a la persona, en particular pel que fa a la concepció dels llocs de treball, l'elecció dels equips i els mètodes de treball, per tal d'atenuar el treball monòton i repetitiu i reduir-ne els efectes en la salut.
- Tenir en compte l'evolució de la tècnica.
- Substituir allò que és perillós pel que no comporti cap perill.
- Planificar la prevenció, de forma que integri la tècnica, l'organització del treball, les condicions de treball, les relacions socials i la influència dels factors ambientals en el treball.
- Adaptar les mesures preventives de forma que es prioritzi la protecció col·lectiva davant de la individual.
- Donar les instruccions que calgui als treballadors: formació i informació.

_DECLARACIÓ DE LA POLÍTICA DE PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA - PRINCIPIS I COMPROMISOS

(Aprovada per Junta de Govern de 13 de juliol de 2000)

La Universitat de Barcelona (UB) és conscient de l'exigència actual de totes les empreses i institucions de vetllar per un entorn laboral segur i saludable per als seus treballadors. Aquesta exigència és alhora una necessitat per quatre motius principalment:

- 1.** Per raons ètiques i morals: la UB s'ha de preocupar per la qualitat de vida laboral dels seus treballadors com a manifestació explícita de la seva consciència social.
- 2.** Per raons legals: l'aparició de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals i normativa complementària, obliga empreses i institucions al compliment d'una sèrie d'obligacions en matèria de prevenció de riscos.
- 3.** Per raons econòmiques: els accidents i malalties derivats del treball imposen uns elevats costos econòmics als treballadors, empreses i a la societat en general.
- 4.** Per raó que una de les funcions de la UB, al servei de la societat, és la creació, desenvolupament i transmissió de la ciència, la tècnica i la cultura; actuant dins del marc establert tant per la Llei de Reforma Universitària com pels Estatuts de la UB. Hem de ser doncs pioners en el foment de la prevenció tant en l'àmbit de la

docència com de la recerca, amb l'objectiu que els nostres alumnes en prenguin consciència i desenvolupin la seva activitat sota una filosofia de treball segur. Som corretja de transmissió per a la integració d'aquests valors a la societat.



Amb l'objectiu d'assolir uns nivells òptims de seguretat i salut en el treball, considerem adient fer aquesta declaració de principis que han de ser la base per a la nostra política de seguretat i salut:

- 1.** Considerem que la prevenció de riscos laborals ha de ser una acció integrada dins l'activitat pròpia de la Universitat, entenent-la com un objectiu principal en la línia de millora contínua de la nostra tasca.
- 2.** L'activitat preventiva ha d'abastar, atesa la nostra funció social, no només la pròpia organització sinó també els estudiants i la preparació d'aquests, capacitant-los per difondre-la a la societat en general.
- 3.** El personal de la UB és el recurs més important que garanteix el nostre futur. És per això que ha d'estar identificat amb els objectius de la UB i, específicament, amb el de la prevenció de riscos.

Per tal de dur a terme les accions encaminades al compliment d'aquests principis, adoptem els següents compromisos:

- 1.** Tot el personal amb comandament ha de realitzar totes les accions que estiguin al seu abast, per tal d'assegurar unes correctes condicions laborals dels treballadors al seu càrrec, com una funció pròpia vinculada a la seva tasca.
- 2.** La UB ha de disposar dels recursos necessaris per al desenvolupament de l'activitat preventiva.
- 3.** La UB vetllarà perquè tot el seu personal desenvolupi la seva tasca en unes condicions adients, mitjançant l'adopció de les mesures necessàries per tal d'identificar, avaluar i controlar els riscos.
- 4.** La UB establirà els canals que siguin necessaris per tal que tots els seus treballadors i estudiants siguin formats, informats i puguin participar de manera activa en l'establiment de les mesures de prevenció de riscos que siguin necessàries.

Per tal d'intentar assolir els compromisos adquirits, s'adoptarà un sistema de gestió de la prevenció de riscos laborals, tenint present la singularitat de la nostra institució.

